

Avoimesti tieteestä!: Frans Mäyrä & Usva Friman – Yhteistyötä kilpailun sijaan

Äänitteen kesto: 21 min

Litterointimerkinnät

Haastattelija: Henriikka Mustajoki
Vastaaja: Frans Mäyrä
Vastaaja: Usva Friman

sa- sana jää kesken
(sana) epävarmasti kuultu jakso puheessa tai epävarmasti tunnistettu puhuja
(-) sana, josta ei ole saatu selvää
(--) useampia sanoja, joista ei ole saatu selvää
, . ? : kieliopin mukainen välimerkki tai alle 10 sekunnin tauko puheessa

---

Intro: Avoimesti tieteestä. Keskustelua tieteen, tutkimuksen ja oppimisen avoimuudesta ja vastuullisuudesta.

Henriikka Mustajoki: Tervetuloa Avoimesti tieteestä-podcastin pariin. Minä olen Henriikka Mustajoki. Tänäpä meillä on ilona keskustella pelikulttuurien tutkimuksen huippuyksiköstä professori ja johtaja Frans Mäyrän kanssa sekä päätutkimuskoordinaattori ja pelitutkija Usva Frimanin kanssa. Tervetuloa!

Frans Mäyrä: Kiitoksia.

Usva Friman: Kiitos.

Henriikka Mustajoki: Teidän huippuyksikössä on tehty avoimen tieteen strategia. Mikä sai teidät tarttumaan avoimen tieteen strategiatyöhön?

Frans Mäyrä: Meidän huippuyksikkö ilmoittautui vähän kuin koekaniiksi. Tampereen tutkimustiimin johtaja professori Olli Sotamaa kävi keskusteluja Tampereen yliopiston kirjaston avoimen tieteen asiantuntijoiden kanssa. Ja sieltä alun perin sitten heräsi ajatus, että tätä pitäis ehkä selvittää vähän pidemmälle, niin lähdimme tekemään tutkimusyksikkökohtaista omaa avoimen tieteen strategiaa. Se osoittautui todella mielenkiintoiseksi ja hyödylliseksi prosessiksi.

Henriikka Mustajoki: Millaisia vaiheita semmosen strategian kirjoittamiseen kuului?

Usva Friman: Oli aika monivaiheinen prosessi ja sitä tehtiin yhteistyössä monien eri tahojen kanssa. Mehän ollaan kolmen eri yliopiston, Tampereen, Jyväskylän ja Turun yliopistojen yhteinen huippuyksikköhanke. Joten on olemassa hyvin erilaisii

lähtökohtia julkaisemiseen, useita eri tutkimusryhmiä, erilaisia tutkimuksen tekemisen tapoja ja niin edelleen. Joten tässä oli tosi paljon keskusteltavaa. Mä sanoisin, että ylipäätään keskeisintä siinä prosessissa ehkä oli se, että alettiin yhdessä puhua näistä asioista konkreettisesti. Se, että aika tylsästi erilaisilla kokouksilla joissa yhdessä keskusteltiin erilaisista avoimen tieteen asioista ja miten meillä on ne tällä hetkellä. Mikä on se tämän hetkinen tilanne, mitkä on tämän hetkiset käytännöt ja mihin suuntaan me haluttaisiin niitä tulevaisuudessa kehittää. Ja sitten pohdittiin asiantuntijoiden tuella sitä, että miten tätä konkreettisesti voitaisiin tehdä.

Henriikka Mustajoki: Kuinka pitkä se prosessi oli?

Usva Friman: Suunnilleen vuosi siihen varsinaiseen strategiatyöhön meni. Kokonaisuudessa, jos mietitään kaikki ensimmäiset yhteydenotot ja keskustelut tästä aiheesta, niin ollaan muistaakseni 2020 vuoden alusta ainakin ja sitä ennen jo. Mutta 2020 vuoden keväällä meillä oli ensimmäinen virallinen tapaaminen tämän kirjaston tukitiimin, avoimen tieteen asiantuntijoiden, kanssa. Ja siitä me lähdettiin varsinaisesti kehittämään sitä strategiaa ja sitten julkaistiin strategia tämän vuoden eli 2021 helmikuussa.

Henriikka Mustajoki: Teil on kolmen yliopiston yhteinen huippuyksikkö ja te ootte tietysti tutkimusalaltanne hyvin samanlaisia. Mut sieltä löyty kuitenkin ilmeisesti aika monta erilaista kulttuurillista ja toimintatavallista asiaa. Oliko siellä jotain semmosta joka yllätti teidät siitä, että ai, te ajattelette noin?

Frans Mäyrä: Meillähän on tietysti pitkä yhteistyöhistoria, että me ollaan tosiaan jo osa yli vuosikymmenen työskennelty toistemme kanssa. Ennen tätä huippuyksikköä oli useita yhteisiä Suomen akatemian rahoittamia tutkimushankkeita, on ollut muitakin tutkimushankkeita ja yhteistä julkaisutoimintaa. Sanotaan sillä tavalla, että tää ydinjoukko kyllä tuntee aika hyvin näitä omia erityispiirteitään ja myöskin toisten spesialiteetteja ja vähän ymmärtää sitä maailmaa missä aina työskentelee.

Ehkä se tuli vielä selkeämmin esille, että kuinka erilaisia kanavia painotetaan hieman eri tavoin. Jos on enemmän humanistinen alue jossa työskennellään, niin yksin kirjoitettu artikkelijulkaisut ja kirjalaajuiset julkaisut on ehkä keskeisemmässä roolissa. Jos mennään tänne ihmistieteiden käyttämistieteisemmälle puolelle, niin sitten tulee paljon enemmän journalijulkaisuihin painotusta. Ja siellä on tietysti hieman erilainen se julkaisulogiikka ja myöskin tämmösissä tutkimushankekuvioissa yhteisjulkaisemisen rooli on hieman eri asemassa. Mutta Usva varmaan voi täydentää.

Usva Friman: Joo, oon samoilla linjoilla, että ne erot tuli ehkä enemmän tutkimusaineistojen kohdalla ja niihin liittyvissä käytännöissä, missä meillä on

osittain myös se työ omalta kohdaltammekin vasta aluillaan. Meillä on olemassa strategia ja sellaisia tavoitenäkymiä, mut tilanne ei välttämättä, siinä ollaan aika lailla alkuaskelilla vasta.

Henriikka Mustajoki: Haluaisitsä kertoa vähän lisää, et mimmosia tavoitteita ja strategisia toimintatapoja te ootte siihen kirjanneet liittyen nimenomaan aineistoihin?

Usva Friman: Aineistoihin liittyen ollaan asetettu itsellemme sellainen aika kunnianhimoinenkin tavoite, että kaikki aineistot mitä me tulevaisuudessa tullaan huippuyksikön puitteissa keräämään avataan jollakin tavalla vähintään. Elikkä pyritään siihen, että mahdollisimman suuri osa aineistoista tullaan avaamaan täysin tai niin täysin kuin on mahdollista sen aineiston sisällön ja luonteen perusteella. Mutta kun on olemassa esimerkiksi sellaisia aineistoja jotka sisältää henkilökohtaista tai tällaista sensitiivistä dataa, niin niitä ei välttämättä voida täysin avata. Niistä avattaisiin sit vähintään tällaiset aineistoon liittyvät metadatatiedot.

Meillä on haaveena sellainen, että me tuotettais meidän omalle huippuyksikön verkkosivustolle aineistolistaus missä me listattaisiin kaikki tutkimusaineistot jota me ollaan tän useavuotisen huippuyksikköhankeksen aikana tuotettu, joita on tosi paljon, koska meillä on laaja määrä tutkijoita, jotka monet esimerkiksi tuottaa ihan henkilökohtaisia tutkimusaineistoja. Tehtäis tällainen julkinen listaus, jossa saatais vähintään jokaisesta aineistosta kuvaus ja parhaassa tapauksessa linkki siihen avoimesti arkistoituun tutkimusaineistoon, jolloin ne olis myös muiden tutkijoiden hyödynnettävissä.

Frans Mäyrä: Tuohon täydennän, niin tosiaan menneisyydessähän meillä on kerätty esimerkiksi paljon haastatteluaineistoja. Niiden kohdalla tää kysymys siitä avaamisesta on usein vähän haastavampi, koska siellä todellakin ihmisen erilaiset vastaukset ja se henkilökohtainen ulottuvuus korostuu hyvin paljon. Mut sitten meillä on myöskin tämmösiä isoja, määrälliselle puolelle painottuvia aineistoja. Voi mainita esimerkiksi Suomen pelaajabarometri-tutkimusaineiston jota on kerätty jo vuodesta 2009 lähtien, joka on iso kansallisen mittakaavan edustavan otoksen aineisto. Mitä suomalaiset pelaavat, eri ikäiset ihmiset ja näistä sisällöistä ja pelaamisen tavoista sisältää hyvin paljon tietoa. Se on hyvin iso aineistokokonaisuus ja se on meillä ollu mielessä semmosena yhtenä pilottiprojektina mitä voitais lähteä yhdessä tietoarkistoihmisten kanssa selvittämään, että millä tavalla se voitaisiin avata ja arkistoida niin, että se olis mahdollisimman saavutettava ja laajasti hyödynnettävä. Siellä on hyvin paljon kaikenlaista mitä se voi tutkijoille ja opiskelijoille aihepiiristä tarjota.

Usva Friman: Mä voisin vielä lisätä tähän, että sen lisäksi, että meillä on tällaisia huippuyksikkökohtaisia tavoitteita, niin yksi tärkeä ja hyvin keskeinen tavoite meille silti on se, että me pyrittäisiin tuottamaan tällaisia olemassa oleviin ohjeistuksiin ja resursseihin perustuvia selkeitä ohjenuoria meidän tutkijoille siitä,

että me he pystyy ottamaan sen aineiston avaamisen ja eettisen hallinnan huomioon jo siinä vaiheessa kun esimerkiksi suunnitellaan tutkimushankkeen aloittamista. Eli käytännössä tukea esimerkiksi aineistohallintasuunnitelman kirjoittamiseen ja siihen, että mitä kaikkia eri asioita pitää ottaa huomioon aineistohallintaprosessin missäkin vaiheessa ja millaista apua ja tukea siihen on tarjolla, millaisia erilaisia resursseja ja niin edelleen. Yks tärkeä pyrkimys tässä koko tässä avoimen tieteen strategiatyössä ja ylipäätään meidän yksikön toiminnassa on se, että me tuetaan toisiamme ja tutkijoitamme ja opetellaan uutta yhdessä. Parempia tieteentekemisen tapoja. Ja yritetään tarjota sellaisia resursseja ja myös esimerkiksi koulutusta ja selkeitä ohjeistuksia ja taustadokumentteja siihen, et heidän on helpompi tehdä sitä itse työtään eli tieteen tekemistä.

Henriikka Mustajoki: Te ootte minimuodossa tällainen suomalainen tutkimusyhteisö, että te pohditte tätä hyvin kokonaisvaltaisesti sen tutkijan näkökulmasta, koulutuksen ja tietotarpeiden. Ja sit luodaan uudenlaista kulttuuria, tutkimuksen tekemisen kulttuuria. Kertoisitteko te, Frans ja Usva, siitä mikä teitä on erityisesti motivoinut edistämään avointa tiedettä?

Frans Mäyrä: Kun me mietittiin sitä, että mitä avoin tiede meille merkitsee, niin se ei ole pelkästään sitä, että se on yksi vaihtoehto, rasti ruutuun julkaisuvaihtoehtojen joukossa. Kyse on laajemmin siitä, että kun me työskennellään kulttuuristen ja yhteiskunnallisten kysymysten parissa kentällä joka on hyvin nopeasti kehittyvä ja uusi. Pelaamisessa on digitaaliset muodot on tuoneet mukanaan, digitaalinen viestintä, erilaiset foorumit, siellä tapahtuva ihmisten yhteen liittyminen. Niin kulttuuri kehittyy ja muuttuu ja siel on paljon erilaisia ilmiöitä. Ja se, että me pyritään osallistumaan tähän kulttuuriin ja sillä osallistumisella myöskin myötävaikuttamaan siihen, että suomalainen pelikulttuuri kehittyy avoimempaan, inklusiivisempaan, suvaitsevampaan suuntaan tiedon tarpeiden ja tieteellisen tiedon taustatuella.

Avoimen tieteen tekeminen on meidän oman tiedekulttuurin kannalta ikään kuin se alue missä me kannetaan vastuuta hyvin konkreettisella tavalla, että me voidaan niitä samoja periaatteita ja samaa pyrkimystä pyrkiä edistämään. Olemaan läpinäkyviä, olemaan avoimia, madaltamaan kynnyistä kaikille mahdollisille osapuolille, päästä siihen tietoon käsiksi. Ja myöskin madaltaa kynnyksiä yhteistyöhön. Eli kun on matala kynnyys päästä käsiksi lukemaan sitä mitä me jo nyt teemme, niin on mahdollista myöskin lähteä tulevaisuudessa tekemään yhteistyötä paljon ketterämmin.

Usva Friman: Joo, nimenomaan arvonäkökulmat oli sellaisia jotka erittäin vahvasti nousi esille silloin kun me pidettiin meidän tutkijoille tällainen avoimen tieteen strategiatyöpaja, jossa keskusteltiin avoimen tieteen periaatteista ja siitä mitä ne meille merkitsevät. Siellä nousi esille meidän tutkijoiden puolesta sellaisia asioita, että heille on tosi tärkeitä, että edistetään tieteessä yhteistyötä kilpailun sijaan, jaetaan tietoa, hyviä käytäntöjä, omaa dataa ja julkaisuja luettavaksi. Ja sen

lisäksi myös, että sekä paikallisesti että kansainvälisestikin edistetään tieteen ja koulutuksen yhdenvertaisuutta. On suuri halu, että saatetaan ne meidän tekemät tutkimukset esimerkiksi laajojen yleisöjen luettavaksi eikä piiloteta niitä maksumuurien taa. Ja tämän lisäksi tärkeätä olis, että pystyttäis jotenkin osallistamaan nykyistä vahvemmin vielä erilaisia sidosryhmiä tutkimuksen teon prosesseihin ja siihen, että saatais myös tuotua tutkimustietoa heidän käyttöönsä silloin kun se on hyödyllistä. Esimerkiksi meillä tällaisia keskeisiä yhteistyökumppaneita ja sidosryhmiä on Suomen pelimuseo ja pelikulttuuriperintöasiantuntijat ja toimijat ja pelikasvattajat, jotka jatkuvasti ottaa yhteyttä ja kyselee, et saataisko me tietää tästä lisää. Mut sit ei välttämättä oo pääsyä esimerkiksi niihin tutkimusartikkeleihin.

Henriikka Mustajoki: Teillä on todella ja hyvin pohdittu ja yhteisesti kehitetty pohja kaikelle avoimen työn tekemiselle ja tutkimuksen vaikuttavuuden edistämiselle. Onks täs jotain joka on teidän mielestä erityisen haastavaa tai sellaista, että me ei vielä tiedetä miten me tää tehdään?

Frans Mäyrä: Tää edellä keskusteltu aineistojen avaaminen on tietysti semmonen, että siinä täytyy ottaa huomioon monia näkökohtia. Ei ole pelkästään kyse siitä, että me ikään kuin tuosta vaan laitamme verkkoon kaiken sen, minkä olemme keränneet, vaan täytyy ottaa huomioon tietosuoja ja erilaisia yksityisyyden suojaan liittyviä tekijöitä. Ja myöskin katsoa sitä, että kun meillä on historiallisia aineistoja joita on kerätty hieman eri aikakausina ja niihin liittyvät luvat ja erilaiset sopimukset on historiallisesti ehkä muotoutunut toisenlaisiksi kuin mitkä olis tällä hetkellä optimaalisia. Jos ajatellaan nimenomaan aineistojen avaamista ja laajempaa hyödyntämistä, niin näitä asioita on jouduttu pohtimaan hyvinkin paljon.

Usva Friman: Näistä haasteista voisin mainita myös sen, että tutkimusyksikön koordinoinnin näkökulmasta avoimesta tieteestähän on olemassa ihan hirvittävä määrä jo tietoa, suosituksia, ohjeistuksia, käytäntöjä, erilaisia materiaaleja, kaikkia julkistuksia, periaatteita ja niin edelleen. Ja se että tutkijana ne on varmasti helppo allekirjoittaa tai vaikuttaa, että meidän tutkijoille ainakin on. Mutta miten ne tuodaan siihen konkreettiseen arkiseen tutkimustyöhön ja miten madalletaan sitä kynnystä, että otetaan käyttöön vaikka käytäntöjä mitä ei ennen ole tehty. Se on se mistä ollaan keskusteltu tosi paljon ja toki erityisesti yhteistyössä meidän tutkijoiden kanssa.

Meillä on mun mielestä todella kiva, avoin keskustelukulttuuri myös siinä mielessä, et meidän tutkijat uskaltaa rohkeesti kertoa mikä he ei vaikka vielä osaa, mihin liittyy haasteita, minkä käyttöönotto voi olla vaikeaa. Ja sit me voidaan niistä yhdessä keskustella ja miettiä, että no mikä vois olla sellainen tapa millä me voidaan tutkimusyksikkönä tukea meidän tutkijoita. Tähän mennessä esimerkiksi ollaan järjestetty erilaisia koulutuksia mitä ollaan pyydetty. Se on yks keino, mutta myös se, että miten me tuotetaan vaikka sellaisia ohjedokumentteja joiden

noudattaminen oikeesti on kätevää. Eikä vain niin, että lyödään heille tiskiinkin, että no, näin teidän nyt pitää tehdä ja nämä kaikki periaatteet teidän pitää nyt täydellisesti täyttää ilman että me oikeesti tarjotaan keinoja siihen, että miten siinä onnistutaan.

Henriikka Mustajoki: Mun työ on kansallisella tasolla jossa tehdään todella ylätason linjauksia ja ollaan hyvin tietoisia siitä, että ne antaa vain raamit käytännön työlle. Niitä tukemaan tehdään suosituksia jotka on pikkasen enemmän käytännönläheisiä. Mutta on ilmeisen selvää, että se että se sitten näkyy siinä arjen työssä, niin tarvitaan vielä yksi taso. Sen oman tutkimuksen konteksti johon ne sovelletaan, että mitä tämä tarkoittaa juuri meille. Siihen ilmeisesti, olin ymmärtävinä, osallistuu teillä koko porukka?

Usva Friman: Kyllä, juuri näin ja toki siinä auttaa myös avoimen tieteen asiantuntijat esimerkiksi meillä Tampereen yliopiston kirjastosta, jotka ovat olleet siinä tukena, jotka tietävät ne yliopiston omat ohjeistukset ja käytännöt ja ovat myös tuottaneet niitä yliopistokohtaisia materiaaleja. Toki meidän muissakin yliopistoissa tällaiset ohjeistukset ovat. Eli sit ihan vain se, että löydetään ne ja osataan ne myös linkata kunkin yliopiston tutkijoille. Meillä on tutkijoita kolmesta eri yliopistosta, niin kaikki eivät voi tehdä kaikkea täsmällisesti samalla tavalla, koska jotkut sellaiset ihan konkreettiset käytännön asiat vaihtelevat jonkin verran. Mutta myös juuri se, että otetaan huomioon se, että miten tämä voidaan tehdä meillä, miten tämä on tärkeää tehdä meille, miten tämä tehdään kussakin yliopistossa. Mutta myös se, että miten se tehdään tällä tieteenalalla.

Henriikka Mustajoki: Onko pelikulttuurin tutkimuksessa jo mahdollista hyödyntää muiden tuottamia aineistoja? Onko se jo osa sitä tutkimuskulttuuria?

Frans Mäyrä: No jonkin verran kyllä. Se liittyy tietysti toisaalta siihen, että meillä on esimerkiksi pelihistorian tutkijoita jotka tietysti hyödyntää olemassa olevia, esimerkiksi Suomen kirjallisuuden seuran kansalliskirjastojen media-arkistojen aineistoja hyvinkin tehokkaasti. Osin tietysti on tehty omaa aineiston keruuta joka on tallennettu tämmösiin keskusarkistoihin. Mutta myöskin sitä, että katsotaan paikoin jopa satojen vuosien akselilla sitä, että minkälaista evidenssiä löytyy, että mitä se pelaaminen on eilen ollut ja peilataan sitä pelaamisen muotojen kehitystä tähän nykypäivään tai ihan viime vuosikymmenien kerättyjä muistiaineistoja. Yksi tuoreempi esimerkki aineistosta jota on kerätty ja hyötykäytetään, liittyy esimerkiksi sosiaaliseen mediaan, tämmöset Ylilauta-tyyppiset nettifoorumit joissa on käyty keskusteluja. Niistä tiettyihin tapahtumiin liittyen esimerkiksi on mahdollista tunnistaa hyvinkin paljon erilaisia puhunnan tapoja ja arvoasteikkoja ja erilaisia muita hyvin mielenkiintoisia tutkimuskysymyksiä joita on pystytty hyödyntämään.

Tietysti kansainvälisesti tää on kehittyvä kenttä. Jos ajatellaan esimerkiksi sitä, että on kiinnostunut tutkimaan pelien pelaamisen lisäksi esimerkiksi pelien

kehitystä, niin digitaalisten pelien kehittäjillä on valtava määrä dataa ja nykyään on pelaamisen tukeminen oikeestaan tämmöstä palvelutoimintaa jossa data-analytiikka on hyvin keskeisessä roolissa. Ja jonkin verran on pystytty jo käynnistään kansainvälisesti ja osin kotimaassakin ollaan tehty yhteistyötä yritysten kanssa jotka on nähneet sen tutkimuksen arvon. Eli he eivät itse pysty tieteellistä tutkimusta priorisoimaan samalla tavalla kuin tiedekumppani joka pystyis katsomaan vähän laajemmasta katsannosta ja syvemmillä, välittömän tuotekehityksen perspektiivin ulkopuolelle sitä, että mistä tässä terabyte-laajuisessa datameressä itse asiassa on kysymys, että mitä se on syönyt ja minkälaisia kaikenlaisia asioita se kenties voi paljastaa siitä miten tää meidän digitalisoitua ja verkottua, virtualisoitua arkipäivämme itse asiassa, mitä ulottuvuuksia se kätkee.

Usva Friman: Luulen, että tätä alaa vaivaa ehkä sama ongelma kuin muitakin aloja eli niitä aineistoja ei vielä oikein osata jakaa. Tai ehkä ei halutakaan jakaa joistakin syistä. Ja se on kyllä selkeesti sellainen kehityskohde mihin me myös halutaan omalta osaltamme vaikuttaa.

Henriikka Mustajoki: Valtava kiitos, Frans ja Usva, pelikulttuurien tutkimuksen huippuyksiköstä ja Tampereen yliopistosta. On ainakin mulle ollu valtavan inspiroivaa kuulla siitä prosessista, mutta erityisesti motivaatiosta ja siitä hyvin laajasta näkemystä millä te suuntaatte avoimempaa tiedettä ja tutkimusta kohtaan. Ja millä palolla ja huolella te tuette teidän omaa huippuyksikköä ja teidän omia tutkijoita siinä, että avoimen tieteen linjaukset ja periaatteet muuttuu käytännöksi. Kiitoksia tästä keskustelusta!

Usva Friman: Kiitos paljon.

Frans Mäyrä: Kiitoksia.

[Lopputunnusmusiikki.]